Amonity

Amonity (*Ammonoidea*) sú podtrieda štvoržiabrých hlavonožcov. Je to vyhynutá skupina hlavonožcov, ktoré žili vo veľkom počte druhov v moriach od spodného devónu do vrchnej kriedy. Ich názov vznikol podľa boha slnka Amóna, keďže ich schránka pripomínala kotúč.

Obsah

Stavba tela
Systematická klasifikácia
Evolúcia amonitov
Geologický význam
Referencie
Iné projekty

amonity

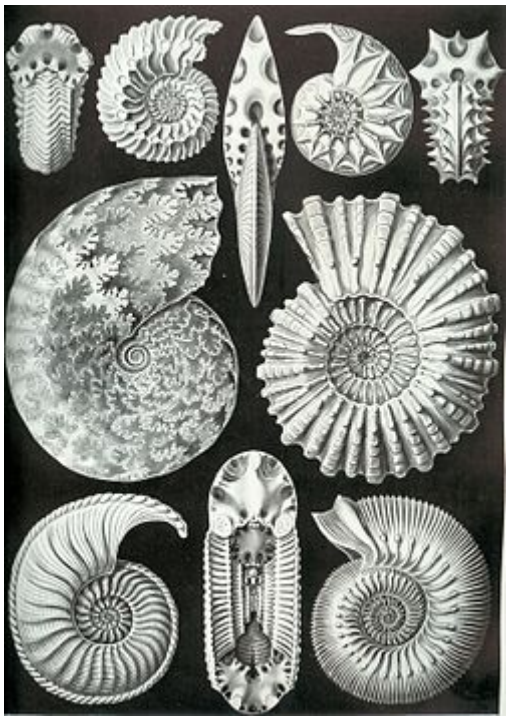

Amonity z *Artforms of Nature* od Ernsta Haeckela, 1904.

Vedecká klasifikácia

Vedecký názov

Ammonoidea
Zittel, 1884

Vedecká klasifikácia prevažne podľa tohto článku

Biologický portál
Portál vedy o Zemi

Stavba tela

Vonkajšia vápenatá schránka bola špirálovito zvinutá v jednej rovine. Iné tvary boli výnimočné. Mäkké časti tela, ani ich odtlačky neboli dodnes nájdené. O ich spôsobe života možno preto uvažovať iba podľa ich schránky. Schránka amonitov bola je pôvodne z aragonitu, ale počas fosilizácie postupne rekryštalizuje na kalcit. Prvá komôrka bola tupo kužeľovitá, často zväčšená; narodzdiel od podtriedy *Nautiloidea* kde je rudimentálna (nevidno protokonchu – prvú komôrku). Rozmery boli veľmi rôznorodé, 1 cm – 40 cm. Gigantické formy však dosahovali až 2 m. Vnútro schránky bolo priečne rozdelené priehradkami na plynom vyplnené komôrky, slúžiace na nadlahčenie voľne plávajúceho živočícha. Všetky komôrky boli spojené trubicou – sifónom, ktorý umožňoval zvyšovanie a znižovanie tlaku plynu v komôrkach. V poslednej komôrke tzv. obývacej komôrke sa nachádzali mäkké časti organizum. Niektoré boli zrejme prisadnuté, mali nepravidelne, akoby chaoticky vinutú schránku (*Nipponites*). V horninách sa často zachovávajú ich schránky, zriedkavejšie vápenaté viečka, ktoré v prípade potreby uzatvárali ústie schránky. Ústny aparát tvorili doštičkovité útvary aptychy a anaptychy, medzi ktorými sa nachádzala radula s početnými drobnými zúbkami. S najväčšou pravdepodobnosťou boli amonity oddeleného pohlavia s výrazným pohlavným dimorfizmom.

Systematická klasifikácia

Podtrieda: Amonity (Ammonoidea) (devón – vrchná krieda)

- Rad: Anarcestida (spodný devón – vrchný devón)
- Rad: Clymeniida (vrchný devón)
- Rad: Goniatitida (stredný devón – vrchný perm)
- Rad: Prolecanitida (spodný karbón – spodný trias)
- Rad: Ceratitida (vrchný perm – vrchný trias)
- Rad: Ammonitida (spodný trias – vrchná krieda)
- Rad: Ancyloceratida (vrchná jura – krieda)

Evolúcia amonitov

Počas svojej vyše 400 miliónov rokov trvajúcej existencie prekonali značný vývoj. Žili už v moriach paleozoika (spodný devón), výrazne ich zasiahlo veľké permské vymieranie. Najväčší rozvoj potom zaznamenali v druhohorách s dosť obmedzeným časovým trvaním (napr.: *Ceratites*, *Phylloceras* a i.), pre ktoré sú aj vedúcimi skamenelinami. V období jury až kriedy kolonizovali prakticky všetky morské a oceanické prostredia (s výnimkou pobreží) do hĺbky 800 m. V kriede sa objavili ich najväčšie druhy ako bol napríklad *Parapuzosia seppenradensis*, ktorý podľa odhadov dosahoval veľkosť až 2,3 – 2,5 m[1].

Rekonštrukcia stavby tela jurského amonita Asteroceras.

Geologický význam

Zvyšky amonitov (schránky a viečka) boli opísané zo všetkých pohorí Alpsko-karpatskej sústavy. Používajú sa na regionálnu biostratigrafickú koreláciu. Na Slovensku sú ich nálezy známe z okolia Silickej Brezovej, Tisovca a Východnej, najmä z obdobia triasu (Ceratitida). Z jurských a kriedových sedimentov bradlového pásma a centrálnych Západných Karpát sa nachádzajú ich fosílie v okolí Oravského Podzámku, Podbiela, Marianky, Červeného Kláštora, Litmanovej, pri priehrade nad obcou Chtelnica a inde.

Referencie

1. Paturi F.R.: *Kronika Zeme* ISBN 80-7153-088-3. Bratislava, Fortuna Print 1995, s. 275

- Aida S. Andrejeva-Grigorovič, Ladislava Ožvoldová, Natália Hudáčková a kolektív - Systematická paleontológia bezstavovcov 2 ISBN 80-223-1741-1 (str. 63 - 73)
- PaedDr. Valerián Franc CSc.: Systém a fylogenéza živočíchov – bezchordáty (http://web.archive.org/web/20070410070650/http://www.fpv.umb.sk/kat/kb/text/knihy/Skripta/Scr.pdf) – zdroj, z ktorého (pôvodne) úplne alebo čiastočne čerpal tento článok.

Iné projekty

- Commons ponúka multimediálne súbory na tému **amonity**
- Wikidruhy ponúkajú informácie na tému **amonity**.

Zdroj: „https://sk.wikipedia.org/w/index.php?title=Amonity&oldid=6990795“

Čas poslednej úpravy tejto stránky je 15:06, 28. február 2020.

Text je dostupný za podmienok Creative Commons Attribution/Share-Alike License 3.0 Unported; prípadne za ďalších podmienok. Podrobnejšie informácie nájdete na stránke Podmienky použitia.